

***ОТЕЦЬ і КОМПОЗИТОР МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ**

4 березня минає чергова річниця від дня народження нашого славного композитора, автора Національного гімну священника Михайла Вербицького.

Боже Слово каже: *Ніхто не живе для себе і ніхто не вмирає для себе. Хто живе, живе для Бога і хто вмирає, вмирає для Бога.* Ці слова можна віднести до отця Михайла Вербицького. Не жив для себе, жив для других і для Бога.

Михайло Лев Вербицький народився 4 березня 1815 року в селі Явірник Руський на Надсянні в родині греко-католицького священника. А помер 7 грудня 1870 jako парох с. Млини тієї ж Перем. еп.

Його батько, Михайло-Андрій Вербицький, був бірчанським деканом і парохом в селі Улючі. Мати композитора, Пелагія Вербицька, походила з дому перемиських міщан Пацановських. Після смерті батька у 1825 році подальшою долею Михайла та його молодшого брата Володислава заопікувався єпископ Перемишльської єпархії. З 1826 року навчався у Перемишльській гімназії, а з 1828 року стає учнем новоствореної при єпископській палаті «перемишської співочо-музичної школи» та хористом, заснованого у тому ж році хорі при катедральному соборі. Він був одним із найкращих альтистів хору, а його брат Володислав — сопраністом.

Першим учителем композитора з музично-теоретичних дисциплін став диригент перемишського катедрального хору та викладач школи, відомий чеський музикант і композитор, член Австрійського музичного товариства Алоїз Нанке, який, як згадував згодом Вербицький, відзначався великим музичним талантом, добре знав закони гармонії та, будучи всебічно освіченим, швидко збагнув стиль хорових творів Бортнянського, почав у його стилі писати та навчати учнів. У школі практикувався не лише церковний спів, але й вивчалися світські твори італійських та німецьких композиторів.

У 1833 році М. Вербицький закінчив VII клас гімназії та вступив до Духовної семінарії у Львові. Студіюючи екстерном перший рік навчання, він і далі мешкав у Перемишлі, а 1834 році композитор переїхав до Львова. Травмувавши ногу, він 15 тижнів пролежав у лікарні семінарії, удосконалюючи свою гру на гітарі. Відтоді гітара стала його улюбленим інструментом. Він створив ряд солоспівів у супроводі гітари, зокрема майбутній гімн *Ще не вмерла Україна*, а також підручник гри на гітарі *Поученіє хітари*.

Галицька еліта вже на початку 50-х років XIX ст. дала високу оцінку творчим здобуткам тоді ще зовсім молодого композитора. Так, о. Йосиф Левицький у статті, 1852 р., присвяченій історії введення багатоголосого співу в Перемишлі, писав, що «істиний ученик перемискої музикальної школи, тепер священник Михаїл Вербицький, здійснив її своїм талантом во генерал-басі, значительную славу; бо где лиш виступовав, чи то у Львові, чи в Перемишлі, приобри́тав достойні похвали». В опублікованих у 1888 році спогадах о. Іван Хризостом Сінкевич відзначав, що Вербицький «самий лучший галицько-руській композитор, автор славной "Симфонії", і музики к мелодрамам "Подгоряне", "Селскія пленіпотенти" і численних церковних і мірських кватетов».

Про зрілість національної свідомості у Вербицького можна судити з його висловів і публікацій. Так, в одній зі своїх статей 1863 року композитор напише, що «существує в Европі крім трьох характером розличаючихся категорій музики, т. є. німецької, італіанської і французької, також і четверта характеристична категорія: руска». Тут йдеться про усвідомлення Вербицьким своєї національної ідентичності, і то не лише етнічної чи релігійної, а передусім культурної. Ще одним прикладом національної зрілості композитора є його заява, опублікована 17/29 липня 1865 року у львівській газеті «Слово», у якій Вербицький обурюється неповагою до нього як священника з боку цісарського уряду. Йдеться про офіційне розпорядження, надіслане йому польською мовою. Натомість композитор висловлює вимогу, щоб надалі «розпорядження реченого уряду або по руськи, або при офіціальних отношениях в урядовій мові присилано».

Ким є для нас сьогодні Михайло Вербицький? Насамперед піонером і «великим батьком» української музики, і саме таку оцінку дав йому ще один видатний українець з Надсяня — Станіслав Людкевич. І це було в той час, «коли у нас ще не було ні Лисенка, ні *Запорожця за Дунаєм*, ні *Вечорниць Ніщинського*». Композитор став одним з найкращих виразників національної ідеї у 40–60-х роках XIX ст., пройшовши, на думку Людкевича, еволюційний шлях від мряковинного москвофільського середовища до високих горизонтів сформованого національного світогляду, достойно завершивши його *Заповітом* на слова Шевченка та гімном *Ще не вмерла Україна*.

У незалежній Україні цей гімн набрав нового звучання. Він залунав у виконанні першокласних колективів. Зокрема, еталонним є аудіозапис твору у виконанні Українського Народного Хору імені Верьовки у супроводі Державного симфонічного оркестру України. Цим виконанням освячуються найвагоміші події у державі, зокрема, відкриття сесій Верховної Ради. Та найбільшим здобутком періоду державного побутування гімну є поступове входження його ідеї, змісту і музики у свідомість всіх

прошарків населення. Адже не секрет, що після проголошення країни незалежною не всі люди сприйняли гімн однозначно, особливо ті, що не знали його давніше. Маючи лише одну практику спілкування з гімном – бундючним, прямолінійним і штучним утворенням тоталітарної доби, вони не могли усвідомити для чого треба віддавати за Україну душу і тіло, якщо вона вже повстала і то без боротьби і жертв. Чому мелодія повинна бути плинною, а не маршево-чеканною, важкою, мов хода грізної сили, що може розчавити будь-яку живу істоту. Політичні опоненти державницького напрямку один перед одним наввипередки намалися віднайти в тексті гімну якісь «несуразиці» і висміяти їх. Внаслідок цього час від часу піднімалися питання про потребу зміни тексту гімну, а його музику виконувати «веселенько».

2015-й рік в Україні цілком справедливо можна назвати роком Михайла Вербицького з огляду на його ювілей. Але не менш слушно роком композитора можна назвати й рік 2014-й і навіть 2013-й. Адже події Майдану стали для багатьох із нас спонукуючим імпульсом до переосмислення власної історії, дали можливість побачити в ній те, по-справжньому вартісне та цінне, чого ми раніше не зауважували. І в цьому розмаїтті форм національного самовиразу одне з чільних місць посіла саме музика. Якщо спробувати проаналізувати музичну складову української «Революції Гідності», то вся увага сфокусується тут на постаті Вербицького, роль якого в українській історії та культурі протягом тривалого часу була зумисне замовчуваною, а згодом, через притаманну нам недбалість до власних культурних надбань, не зовсім помітною.

Осмислюючи час, прожитий разом з Майданом, хочеться наголосити, що саме гімн *Ще не вмерла Україна*, який впродовж багатьох місяців звучав з його сцени, пробуджував у більшості українців досі незнані глибокі душевні порухи, спонукав на мить зупинитися і в єдиному соборному єднанні, поклавши руку на серце, співати його, сповнюючись вірою та впевненістю в перемогу свободи та правди. В одному зі своїх інтерв'ю про це говорив відомий український композитор Валентин Сильвестров, зазначивши, що «я, наприклад, був свідком чогось живого, — коли весь Майдан заспівав "Ще не вмерла Україна". Це щось дуже особливе. Хочу сказати, що гімн України — дивовижний». На думку композитора, це один із найкращих гімнів в історії, а його унікальність, як зауважив Сильвестров, полягає у тому, що його написав священник і автор духовних літургійних творів, бо в зачині «Ще не вмерла» виразно прослуховується розспіване *Аллилуйя* (Славте Господа!). На думку Станіслава Людкевича, «творення національних гімнів – це справа дуже цікава, але й дуже складна. Національні гімни не творяться композиторами, а родяться в щасливий момент, у слухний час

історичної кінчености з консолідації всіх духовних сил нації». Тому події української зими 2013–2014 року з їх досі небаченою консолідацією національних духовних сил спрямували всю енергію мирного спротиву в символічне виконання гімну Вербицького.